

Nog één keer goed kijken

Tentoonstelling met impressies over het oude en
de transitie naar het nieuwe

Roxane Daniels | Nicole Donkers | Robert Huiberts | Francis Lukombo |
Guus Kramer | Walter Palm | Nancy Remmerswaal en Dirk van Liebergen |
Ron Stam | Leonard van de Ven

Expositie

13 juni tot en met 6 september 2013

ARTtrium

[TM 147]

ARTtrium [TM147], expositieruimte van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Veiligheid en Justitie, Turfmarkt 147, Den Haag

Nog één keer goed kijken

Tentoonstelling met impressies over het oude en de transitie naar het nieuwe

(Oud)Ambtenaren van de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Veiligheid en Justitie laten hun werk zien of horen. Roxane Daniëls, Nicole Donkers, Robert Huiberts, Guus Kramer, Francis Lukombo, Walter Palm, Nancy Remmerswaal en Dirk van Liebergen, Ron Stam en Leonard van de Ven.

De opening op donderdag 13 juni 2013 om 17:00 uur wordt verricht door dr. Ardaan van Ravenzwaaij.

Ardaan van Ravenzwaaij is hoofd bureau Verkenningen en Onderzoek van het directoraat-generaal Bestuur en Koninkrijksrelaties bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, hij was betrokken bij de totstandkoming van het boek *Onder ambtenaren. Verhalen van verandering*.

De tentoonstelling is van donderdag 13 juni tot en met vrijdag 6 september 2013 te zien op werkdagen, van maandag tot en met vrijdag van 07:00 tot 20:00 uur. Entree is vrij toegankelijk.

ART

Schedeldoekshaven zoo, een huis vol herinneringen.

In dit huis, huisden ministers.
Als moderne variant van Zeus
regeerden ze over het land.

In dit huis, huisde ook Cupido.
Als zijn pijlen raak waren
keken collega's elkaar verliefd aan.

Ook Donar huisde in dit huis.
Het bliksemde en donderde,
als dichtgesmeten deuren nadreunden na
knetterende ruzie.

Maar nu zijn Donar, Cupido en Zeus
verhuisd en is deze reus van staal en glas
een reus op lemen voeten.

© Walter Palm

trium

Voorwoord

In december 2012 plaatste de kunstcommissie een oproep op het intranet van beide ministeries:

Gezocht: kunstenaars!

Ben jij naast je werk beeldend kunstenaar en wil je je laten inspireren door ons oude gebouw? Laat het de kunstcommissie weten en maak een plan.

Nog een paar weken en dan trekken de eerste collega's in het nieuwe pand. Evenals in het huidige gebouw is ook daar een ruimte waar exposities en presentaties worden georganiseerd.

Zo is de werkgroep kunst van plan in het voorjaar/zomer 2013, zodra alle medewerkers zijn verhuisd, een expositie te organiseren waarin medewerkers van BZK en VenJ die naast hun werk ook een artistieke carrière hebben, reflecteren op het oude pand in de breedste zin van het woord.

Ben jij naast je werk beeldend kunstenaar en wil je je laten inspireren door ons oude gebouw? Bijvoorbeeld naar aanleiding van je herinneringen of in een bespiegeling over hoe het er was, is of wordt? Laat het de werkgroep Kunst weten en maak een plan.

Het maakt daarbij niet uit of je je idee wilt uitvoeren in fotografie, film, een installatie, olieverf of beeldhouwkunst. Als

ART

het maar over het oude pand gaat. De uiterste inzenddatum van de plannen is vrijdag 21 december.

Uit alle plannen kiest de werkgroep er uiteindelijk tien waarvan de bedenkers worden gevraagd het uit te voeren. En die in het voorjaar/zomer in de nieuwe galerie te zien zullen zijn.

Er kwamen twaalf enthousiaste reacties binnen. Negen (oud) ambtenaren besloten hun impressies in de breedste zin van het woord verder uit te werken. Het prachtige resultaat is te zien in de tentoonstelling Nog één keer goed kijken.

Speciaal voor deze tentoonstelling schreef oud-medewerker en dichter Walter Palm een gedicht.

De kunstcommissie dankt de artistieke collega's voor hun inzet bij de totstandkoming van deze tentoonstelling. De tentoonstelling is te zien van 13 juni tot en met 6 september 2013 in het ARTtrium [TM147], Turfmarkt 147, Den Haag.

De kunstcommissie
Nicole Donkers,
Wanda Elzenga,
Robert Huiberts,
Bas Spreij,
Renske van der Zee

Den Haag, 13 juni 2013

trium

Inleiding

Nog één keer goed kijken

door Ruud Smeets, co-auteur *Onder Ambtenaren*, bureau Verkenningen en Onderzoek, DGBK, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Voor de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Veiligheid en Justitie was 2012 een jaar dat in het teken stond van de voorbereiding op de verhuizing naar de nieuwbouw en het nieuwe wonen en werken.

Voor een aantal ambtenaren van BZK en VenJ echter aanleiding om nog eens terug te kijken op ruim dertig jaar Schedeldoekshaven. Wat hebben collega's van BZK en VenJ zoal meegemaakt tijdens hun werk in de beide torens? Wat waren voor hen belangrijke momenten en gebeurtenissen en zijn er misschien plekken met een speciale betekenis of bijzondere herinnering? De onlangs verschenen bundel *Onder ambtenaren, verhalen van verandering* bevat het resultaat van deze zoektocht in de vorm van een weergave van een aantal vraaggesprekken met medewerkers van beide ministeries. Deze collega's delen aan de hand van een aantal concrete gebeurtenissen hun ervaringen en spreken over hun vak, de organisatie en het werken in een politiek bestuurlijke omgeving. Maar ook aan de werkomgeving, het gebouw waar het de afgelopen dertig jaar allemaal gebeurde,

wordt in de bundel aandacht besteed. Het 'portret van een functioneel gebouw' beschrijft de totstandkoming van de beide ministeries in de jaren zeventig. Welke eisen werden door de beide departementsleidingen aan het ontwerp gesteld en hoe kwam het uiteindelijk tot dit architectonisch ontwerp en wat zeggen die wensen van toen en nu eigenlijk over ambtenarij en de overheid als zodanig? Ingegaan wordt op de beleving van het gebouwencomplex vanuit het oogpunt van de gebruikers. Hoe was het voor de medewerkers om in het gebouw te werken, hoe werd het gewaardeerd? Enkele gesprekspartners bleken de verhuizing van het Plein 2b of Binnenhof naar de 'nieuwe' behuizing aan de Schedeldoekshaven nog meegemaakt te hebben! Een aantal kenmerken van dit gebouwencomplex kwam veelvuldig in de gesprekken terug: het gespiegelde ontwerp van beide ministeries dat voor verwarring en desoriëntatie zorgde, de lage weinig uitnodigende entree tot de hoogbouw, de grootschaligheid van het restaurant, de buitengevel met de omgang voor de glazenwasser waardoor de hoogbouw de

indruk wekt permanent in de steigers te staan, de niet toegankelijke kijktuinen, de autonoom functionerende zonwering, de liften die kuren vertoonden evenals de deels transparante wanden tussen de kamers van de medewerkers. Tegelijkertijd was er ook waardering voor het heldere en functionele ontwerp, de flexibele indeling en de duurzame afwerking van het gebouwencomplex. Opvallend was dat de aanwezige omgevingskunst in het entreegebied en de voetgangerspassage onder het gebouw bij medewerkers weinig of niet bekend was. Reden om in de bundel de collega's op te roepen om nog één keer goed naar het complex Schedeldoekshaven te kijken. De fraaie zwart-wit foto's uit het rijke fotoarchief uit de eerst jaren na de oplevering van het gebouw, nodigen daar nadrukkelijk toe uit!

Met de open uitnodiging van de kunstcommissie aan collega's van BZK en VenJ om hun impressie van de oudbouw en de overgang naar de nieuwbouw te geven, krijgt de beleving van het werken onder ambtenaren in de context van gebouw en de Schedeldoekshaven een duidelijk gezicht. Gezamenlijk leveren de verhalen, de beelden en de impressies van de fysieke omgeving een caleidoscopische schets op van het werk in de ambtelijke organisaties, vol routines en bijzondere momenten. Wat aanvankelijk begon als terugblik, groeide geleidelijk aan uit tot verhaal van verandering. Misschien wel omdat mensen niet alleen verandering ondergaan, maar daaraan ook zelf bijdragen!

rum

Roxane Daniëls

Roxane Daniels probeert haar publiek te bewegen door het tot stilte te verleiden. Ze roept rechtstreeks en onomfloerst een sfeer en gevoel op. De beelden, soms figuratief, soms abstract, laten ruimte voor interpretatie ondanks hun eenvoud.

Roxane onderzoekt verschillende materialen op hun geschiktheid om een beeld over te brengen en de juiste sfeer op te roepen. Het onderzoek is nog maar net van start gegaan.

Voor de expositie in het ARTtrium is Roxanes uitgangspunt een zeker heimwee naar iets wat al voorbij is. Het is een koppige poging om het vertrouwde om te vormen tot wat het nieuwe zou moeten zijn.

De print van het fotogram *ocean 2* behoort tot een reeks van fotogrammen die een worsteling verbeelden om het nieuwe te verouderen, het smetteloze te vervuilen, het gladde te verkreukelen en zelfs te vernietigen om uiteindelijk de verzoening te vinden in de versmelting.

In het schilderij *head first* zijn verschillende schildertechnieken toegepast om de kwetsbaarheid van het individu ten opzichte van zijn omgeving te benadrukken.

Roxane Daniels (1977) is senior beleidsmedewerker bij de directie Burgerschap en Informatiebeleid, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Ze studeert deeltijd aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst (KABK) in Den Haag.

Voor meer informatie over Roxane:
roxanedaniels@gmail.com

Ocean 2,
Print van fotogram, 77 x 55cm, 2013

Nicole Donkers

Nicole Donkers woont en werkt in Den Haag. Ze groeide op in Surabaya (Indonesië), Karachi (Pakistan), verschillende plaatsen in Nederland en woonde in Parijs en Londen. Nicole heeft een dubbele carrière, ze is beeldend kunstenaar en rijksambtenaar bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In 2010 studeerde zij af in de richting Autonome Beeldende kunst aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag (KABK) waarna zij in 2012 De Nieuwe Academie, postacademische kunstateliers in Den Haag afrondde.

“Haar kunst opereert in mineur, een toonsoort die componisten gebruiken om het kleine verdriet van het bestaan tot uiting te brengen. Om die reden valt haar poëtica te omschrijven als muzikaal, Wagneriaans zelfs. Hoofdzakelijk heeft dit te maken met de sterk temporele dimensie van haar werk en wat in muzikale termen de ‘oplossing’ heet: een bevredigend en rustgevend akkoord dat volgt op een reeks van dissonante spanningen”, aldus Stef van Bellingen (kunsthistoricus en curator). Nicole houdt van cumulaties en stapelingen, ze komen bij haar voort uit een overdaad aan keuze mogelijkheden die de notie van het unieke én de fysieke materialisatie ervan problematiseert. Ze stellen de waarachtigheid van dingen ter discussie.

Wat zien we op het eerste gezicht? Nicole neemt in haar fotografie, videokunst en installaties kijkers mee in een visuele zoektocht, zijn de dingen zoals ze lijken te zijn? In hoeverre houden we ons zelf voor de gek en hoe houden anderen ons voor de gek? Focus in haar werk ligt op het raakvlak tussen tegengestelde krachten, zoals emotie en rede, cultuur en natuur, en chaos en orde.

Er waait regelmatig een straffe wispelturige wind tussen de hoge gebouwen op de Turkmarkt en Schedeldoekshaven en wanneer er zich een regenachtige dag aanbiedt treft men daar menig afgedankt paraplu. Dergelijke objecten ontdaan van hun functie, met een gegronde houding en een melancholische aanblik worden door Nicole vastgelegd. De installatie *Ephemera* (2011) bestaat uit een laagpolig tapijt met een afdruk van een paraplu waarbij in interactie met een video naarstig wordt gezocht naar haar nieuwe functie. Daarnaast is de video *Isis* (2013) te zien. Dit werk heeft als basis de sloop van de Zwarte Madonna in 2007. Toen grazende graafmachines het staalbeton herkauwde leek er geen weg meer terug.

Voor meer informatie over Nicole:
www.nicoledonkers.com en
nicoledonkers@yahoo.com

Isis
Video, 2013

Ephemera
Installatie, 2011

Robert Huiberts

Robert Huiberts fotografeert al van kleins af aan. De eerste jaren heeft hij uitsluitend in zwart/wit gefotografeerd. Later is hij ook zelf films gaan ontwikkelen en afdrukken in de donkere kamer. Inmiddels heeft hij zo'n 100.000 analoge en evenzoveel digitale foto's gemaakt met verschillende camera's. Zijn passie ligt bij portretten. Daarnaast vindt hij het leuk om foto-verhalen te maken. Dus eigenlijk reportages. Robert is opgegroeid in de Haagse Vruchtenbuurt en woont sinds 1996 in Loosduinen.

Robert heeft een grafische opleiding genoten 1980-1984 in Utrecht en een fotografische opleiding aan de FotoAcademie in Amsterdam 1995. Hij werkt sinds 1989 als desktop publisher en fotograaf bij de Rijksoverheid.

Sinds 1993 heeft Robert talloze groeps- en solotentoonstellingen op zijn naam staan.

Robert werkt thematisch. De afgelopen jaren zijn verschillende thema's de revue gepasseerd: *Wrap it up!* – ingepakte gebouwen. *Fifty-fifty* – portretten op het formaat 50x50 cm. *Coffee* – door heel Europa heeft Robert koffiekopjes gefotografeerd zoals deze in restaurants geserveerd worden. Hiervan komt binnenkort een boekje uit. Daarnaast fotografeert Robert panorama's die een beeld van 180 graden bevatten. Hiervan is vanaf 19 juni 2013 tijdens de Loosduinse Kunstroute een selectie te zien bij Offers Woonideeën.

Bedrijfsrestaurant

Foto, 35 x 115 cm

2013

Robert Huiberts is werkzaam voor het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Voor meer informatie over Robert:
www.roberthuiberts.nl en
info@roberthuiberts.nl

Guus Kramer

Titel: Buiten

‘Het is pas veilig als je zeker weet dat alle slechte mensen in de gevangenis zitten.’

‘Terugkijkend naar de oudbouw kan ik als ambtenaar van het ministerie van Veiligheid en Justitie niet anders dan naar buiten kijken’, aldus Guus Kramer. ‘Wat heb ik in die oude gebouwen te zoeken? Zelfs de architect professor J. Lucas, heeft jaren geleden al over zijn creaties toegegeven dat de gebouwen er verloren bijstaan. Wat mij betreft doet Vrouwe Justitia haar blinddoek weer af - zoals dat vroeger het geval was. Een (beleids)concept moet je ervaren door het te voelen, door het te zien, te horen en te ruiken.’

Voor dit kunstproject is Guus naar buiten gegaan en trof op een steenworp afstand van het ministerie in het Bezuidenhout de Den Hertog basisschool. Eerst moest hij van het hoofd van de school op het stadhuis een nieuwe Verklaring Omtrent Gedrag aanvragen. Vervolgens heeft hij bij een warenhuis verf en ander materiaal aangeschaft. Samen met leerlingen van groep 8 heeft Guus Kramer nagedacht over het thema veiligheid. Hij heeft uitgelegd waarmee beleidsambtenaren zich bezig houden en waarvoor de minister en de staatssecretaris verantwoordelijk zijn. Wat betekent veiligheid voor kinderen die na de zomervakantie naar de middelbare school gaan?

Wat verwachten zij van ons ambtenaren, en op welke manier kunnen zij zelf bijdragen aan een veilige leefomgeving?

Vooral verkeersveiligheid was een belangrijk thema - het Beatrixkwartier is 's ochtends levensgevaarlijk - maar ook het gevoel van onveiligheid op verlaten plekken op straat of in de tram. Wat de kinderen betreft zou er veel meer politie op straat moeten komen en ook meer flitsers en camera's. De leerlingen van groep 8 zagen overigens wel degelijk in dat zij ook zelf een verantwoordelijkheid dragen voor de veiligheid op het schoolplein en in de klas en handelen daar ook naar. Op basis van de gesprekken en tekeningen hebben de leerlingen een kunstwerk gemaakt. Het resultaat is een enorme puzzel geworden en een aantal gedichten die stukjes van het thema veiligheid weergeven. In afwachting van de expositie in de nieuwbouw hangt het werk in de school naar grote tevredenheid van leerlingen en docenten. Ging het beleidswerk maar vaker zo gemakkelijk af.

Guus Kramer (1969) is werkzaam als senior beleidsadviseur voor het ministerie van Veiligheid en Justitie. Guus is geboren en getogen in Den Haag, is getrouwd en heeft twee zoons. Hij heeft eerder gewerkt als geschiedenisdocent en kok. Guus is gepassioneerd beoefenaar van Wushu (Chinese martial art) en geeft hierin ook les.

Voor meer informatie over Guus:
nalinikramer@yahoo.co.uk

Van binnen naar buiten
Acryl, hout en papier 120 x 200cm, 2013

Francis Lukombo

NOG ÉÉN X: de HERINNERINGEN
de MOMENTEN KIJK, LUISTER en
BELEEF de ERVARING

Francis Lukombo neemt u nog **één keer** mee naar het oude BZK-gebouw aan de Schedeldoekshaven zoo. **Kijk** door de ogen van een bewoner, **luister** aandachtig en **beleef** zijn of haar werkomgeving. Francis brengt de kijker met haar beelden terug naar de tijd dat mensen in dit gebouw werkten. Herkenning en verwondering over hoe het was, in het begin en in de laatste paar maanden.

Hierbij interviewt Francis, Yvonne Voogt die zich de begindagen van het toen ultramoderne gebouw nog goed herinnert. Ze deelt haar ervaringen over de opening door koningin Juliana en haar eerste werkmomenten in het moderne, kolossale, betonnen gebouw met het constante geruis van de airco in plaats van de stadsgeluiden die je hoort bij een open raam. Maar ook hoe haar kijk op werken in dit gebouw in de loop der jaren is veranderd. Haar verhaal is te beluisteren via één van de koptelefoons. Om deze reportage compleet te maken vraagt Francis de bezoeker zijn of haar **herinnering** of **beleving** op te schrijven op het papier bij de reportage.

De sfeerreportage bestaat uit 13 beelden. Ze zijn eenvoudig en sober, zonder mensen maar met herkenbare zaken zoals het versleten toegangspasapparaat, de prullenbak met oude stickers, de postbakjes bij het secretariaat, de vaste telefoon en niet te vergeten het toilet. De beelden en het interview vertellen het verhaal van het werken in de oudbouw. Bijvoorbeeld wat men zag op zo'n alledaagse werkplek. Van binnenuit, geen beelden van de buitenkant. Sentiment en trots om in dit bekende overheidsgebouw dat jaren tot de skyline van Den Haag behoorde, gewerkt te hebben.

Francis heeft een korte opleiding gevolgd aan de fotoacademie Rotterdam. Ze heeft beeldmateriaal gemaakt voor verschillende overheidsites en bladen. Daarnaast maakt zij huwelijks -en familierportages.

Francis Lukombo was tot en met december 2012 werkzaam voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en is momenteel werkzaam voor het ministerie van Algemene Zaken.

Voor meer informatie over Francis:
www.lukombopictures.nl en
francislukombo@hotmail.com

Zonder titel
Foto, 2013

Walter Palm

Walter Palm is in 1951 op Curaçao geboren; hij is een telg van de bekende Curaçaose muziekfamilie Palm. Hij debuteerde in 1971 op twintigjarige leeftijd in het Antilliaanse tijdschrift Watapana. Hierna produceerde hij een poëtisch oeuvre dat gekenmerkt wordt door muzikaliteit. Poëzie in driekwartsmaat noemde een recensent zijn poëzie. Inmiddels heeft hij acht gedichtenbundels gepubliceerd. Zijn laatst verschenen gedichtenbundel heet *Sierlijke golven krullen van plezier*, het is in 2009 gepubliceerd door uitgeverij In de Knipscheer. In 2005 werd hij als enige op Curaçao geboren dichter, opgenomen in de prestigieuze Spiegel van de moderne Nederlandse en Vlaamse dichtkunst, de eregalerij van alle belangrijke moderne Nederlandstalige dichters. In 2012 had hij het voorrecht om een gedicht te mogen voordragen voor toenmalige koningin Beatrix en kroonprins Willem-Alexander.

Walter Palm heeft van 1 augustus 1982 tot 22 juli 2002 voor het ministerie van Binnenlandse Zaken gewerkt, in wat nu de oudbouw heet. Van 22 juli 2002 tot en met 7 juli 2006 heeft hij voor het ministerie van Justitie gewerkt, ook in wat nu de oudbouw heet. Op 7 juli 2006 is hij overgegaan naar het toenmalig ministerie van VROM, maar het duurde even voor hij kon intrekken in het gebouw van VROM, en in de tussentijd bleef hij werkzaam in de oudbouw. Hij heeft dus minimaal 24 jaar gewerkt in de oudbouw. Op 31-jarige leeftijd is Walter Palm begonnen met werken in de oudbouw. Het VROM-

gebouw en het stadhuis stonden er nog niet. Een tijdje stond er zelfs een boer met zijn karavaan op het weiland waar later het stadhuis is gebouwd. Hij was amper één jaar in dienst toen in het najaar van 1983 de brandweer de toegangen van het ministerie volspoot met schuim. Dit vanwege de loonsverlaging van 3% van de ambtenaren-salarissen door het eerste kabinet-Lubbers. Hij kan zich een paar dramatische momenten herinneren van zijn periode in de oudbouw. Op 20 februari 1986 overleed 's middags de toenmalige minister Rietkerk van Binnenlandse Zaken geheel onverwachts in zijn werkkamer. Zijn werkkamer was een etage hoger dan de werkkamer van Walter Palm. Er ging een schok door het gebouw, toen het nieuws bekend werd. Een andere memorabele dramatische gebeurtenis was de bom die in de nacht van 11 op 12 november 1991 ontplofte op de etage van zijn werkkamer. Toen Walter Palm kwam aanlopen bij het werk, zag hij al dat er iets loos was met zo veel politie. Zijn bureau was door de kracht van de semtexbom naar buiten geslingerd en de etagevloer was golvend geworden door de drukgolven van de bom. Wie de aanslag gepleegd had, is nooit duidelijk geworden. Gelukkig vielen er geen slachtoffers te betreuren.

Walter Palm is momenteel werkzaam voor het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Voor meer informatie over Walter:
www.walterpalm.com
Walter_Palm@hotmail.com

Schedeldoekshaven zoo, een huis vol herinneringen.

In dit huis, huisden ministers.
Als moderne variant van Zeus
regeerden ze over het land.

In dit huis, huisde ook Cupido.
Als zijn pijlen raak waren
keken collega's elkaar verliefd aan.

Ook Donar huisde in dit huis.
Het bliksemde en donderde,
als dichtgesmeten deuren nadreunden na knetterende ruzie.

Maar nu zijn Donar, Cupido en Zeus verhuisd en is deze reus van staal en glas
een reus op lemen voeten.

© Walter Palm

Nancy Remmerswaal en

Dirk van Liebergen

Nancy Remmerswaal (1958) werkt als programmaondersteuner bij het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties voor de directie Burgerschap en Informatiebeleid, voor het programma iNUP. Daarnaast rond zij binnenkort de opleiding tot ambachtelijk schoenenmaker in Utrecht af. Nancy is geïnteresseerd in vormgeving in de ruimste zin van het woord. Fotografie, design en mode hebben haar intensieve aandacht. Zij combineert ambacht met moderne technieken en komt zo steeds weer tot nieuwe mogelijkheden, ontwerpen en design.

Dirk van Liebergen (1955) houdt zich naast zijn werk als huisarts bezig met schilderkunst en fotografie op professioneel niveau. Hij heeft de fotoacademie in 2006 voltooid en zich toegelegd op het maken van portretten en autonome fotografie.

Nancy en Dirk hebben elkaar gevonden in het bedenken van concepten, ontwerpen en vormgeven. Hun samenwerking heeft onder andere geleid tot het maken van een fotoserie die gaat over het interieur van het oude BZK-gebouw. Een gebouw dat inmiddels verlaten is. In de loop van de jaren is iedereen die er heeft gewerkt gewend geraakt aan het interieur.

Stoffering, voorwerpen, kantoormeubilair, etcetera, werden door duizenden ambtenaren sinds de jaren zeventig als heel vanzelfsprekend ervaren en gewoonte getrouw gebruikt. Het interieur was speciaal voor het BZK-gebouw uitgekozen. Objecten zijn door Nancy en Dirk op lege plekken terug gehangen of geplaatst en opnieuw gefotografeerd. Hiermee worden objecten uit hun context gehaald en door ze te plaatsen in de context van de nog bestaande omgeving benadrukken ze het voorgoed verdwijnen van het ministerie uit het gebouw. Het ministerie is hiermee voorgoed verleden tijd. De mensen zijn vertrokken, het gebouw is achtergebleven.

Voor meer informatie over Nancy en Dirk: nancyremmerswaal@telfort.nl en www.dirkvanliebergen.nl, dvliebergen@planet.nl

Voltooid Verleden Tijd

Foto, 41 cm x 58,5 cm , 2012

Ron Stam

Ron Stam is professioneel en gepassioneerd mode- en portretfotograaf. Hij is gespecialiseerd in catwalk en beauty fotografie. Zo werkt hij voor diverse bladen zoals Glamour, Elegance en Grazia. Daarnaast werkt hij voor verschillende grote modemerken. Zijn werk is vorig jaar gepubliceerd in de Italiaanse Vogue. In 2012 vond de eerste overzichtstentoonstelling van zijn werk plaats in Amsterdam. Ron is begonnen als illustrator en heeft daarna de overstap gemaakt naar de fotografie.

Voor deze tentoonstelling heeft Ron foto's gemaakt van een gebouw zonder mensen. Hij wil met deze foto's laten zien dat waarneming voor iedereen anders is. Normaal fotografeert hij alleen mensen in al hun verschijningsvormen. Dit keer was het echter, geheel in contrast, het vastleggen van een gebouw dat de tekenen draagt van tientallen jaren intensief ambtelijk bestaan. De foto's nemen je mee van het kloppend hart van de politiek tot de lege gangen die nu resten. Dolend door die gangen bekruipt je de nostalgie en de herinnering aan de woelige tijden, toen hier nog volop bedrijvigheid heerste. Wat rest is de herinnering aan de hoogtijdagen. Over enige tijd zal de tand des tijds alle herinnering aan de woelige BZK tijd uit het pand aan de Schedeldoekhaven hebben verdrongen, wat rest zijn de foto's.

Ron Stam is werkzaam voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Voor meer informatie over Ron zie :
www.ronstamphotography.com en
info@ronstamphotography.com

Zonder titel
Foto, 2013

Leonard van de Ven

Leonard van de Ven studeerde in 2011 af aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag. Hij exposeerde in Almere, Amsterdam (KunstRAI 2013), Delft, Rotterdam (Art Rotterdam week 2012 en 2013) en regelmatig in Den Haag, onder meer bij galerie Helder.

De serie *Der Mensch an Sich* is ontstaan in zijn eindexamenperiode. De acht werken tonen situaties van mensen, die balanceren op de grens tussen dreigend en teder. Intensief vastgelegde, kleine handelingen, lijken vertraagd. Het is alsof Leonard de tijd stil zet om een moment van herkenning te delen.

Het proces waarin de werken tot stand komen, is arbeidsintensief en draagt bij aan hun werking. Op ruw linnen of op onbewerkt hout, hanteert Leonard van de Ven een eigen techniek, iets tussen tekenen en schilderen in. Verschillende soorten potlood mengt hij laag over laag met allerlei soorten verf en met diverse andere materialen, zoals pastel, houtskool en inkt. Zo vergaren de werken kracht, als een lang getrokken bouillon.

Leonard van de Ven is werkzaam voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Voor meer informatie over Leonard:
www.leonardvandeven.com en
leonardvandeven@gmail.com

Der Mensch an Sich nr. 6 (Folded)
potlood, pastel en acrylverf op linnen, 100 x 130 cm

Der Mensch an Sich nr. 4 (Remove)
potlood houtskool pastel acryl- en olieverf op linnen, 130 x 80 cm, 2011

Colofon

Nog één keer goed kijken is een uitgave van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Veiligheid en Justitie

Bezoekadres: Turfmarkt 147, 2511 DP Den Haag

Idee tentoonstelling: Roxane Daniëls

Samenstelling tentoonstelling: Kunstcommissie ARTtrium [TM147]: Nicole Donkers, Wanda Elzenga, Renske van der Zee

Teksten: Roxane Daniëls, Nicole Donkers, Robert Huiberts, Guus Kramer, Francis Lukombo, Walter Palm, Nancy Remmerswaal, Ruud Smeets, Ron Stam, Leonard van de Ven, Renske van der Zee

Samenstelling en redactie: Nicole Donkers, Renske van der Zee

Vormgeving en art direction:

Robert Huiberts, Grafisch Buro (onderdeel ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Veiligheid & Justitie)

Oplage: 250

Tweede uitgave van ARTtrium

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder voorafgaande toestemming van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Veiligheid en Justitie. Hoewel bij de totstandkoming van deze uitgave uitdrukkelijk zorg is besteed, kan voor eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden auteurs en het ministerie geen aansprakelijkheid. Gebruik van teksten en beeldmateriaal bij herhaling of bij ander gebruik dan waarvoor zij oorspronkelijk zijn gemaakt, opname van citaten uitgezonderd, is uitsluitend mogelijk na toestemming van de auteurs/kunstenars.

De expositie is te bezichtigen van 13 juni tot en met 6 september op werkdagen van 7.00 tot 20.00 uur. **ARTtrium** is de expositieruimte van de departementen Veiligheid en Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De expositieruimte bevindt zich in het atrium van de nieuwbouw rechts naast de balie.

ARTtrium (TM 147)
Veiligheid en Justitie /
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag